

EIROPAS KOMISIJA

Briselē, 19.12.2011.
COM(2011) 878 galīgā redakcija/2

CORRIGENDUM

Annule et remplace le document
COM(2011) 878 final du 14.12.2011
page de couverture : titre incomplet
(Concerne les versions: DA, DE, ET, FI, IT, LV, MT, PL et PT)

**KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI UN EIROPAS
EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI**

Ziņojums par tālākpārdošanas tiesību direktīvas (2001/84/EC) īstenošanu un ietekmi

SATURS

1.	Ievads	2
1.1.	Direktīvas mērķi.....	2
1.2.	Šā ziņojuma mērķis	2
1.3.	Procedūras jautājumi un apspriešanās ar ieinteresētajām personām.....	3
2.	Direktīvas ietekme	3
2.1.	Pamatinformācija: globālais mākslas tirgus.....	3
2.2.	Modernās un mūsdienu mākslas tirgus konkurētspēja ES saistībā ar attiecīgajiem tirgiem, kuri nepiemēro tālākpārdošanas tiesības	3
2.2.1.	Dzīvo mākslinieku darbu izsoles pārdošana	4
2.2.2.	Mirušu mākslinieku darbu izsoles pārdošana	5
2.3.	Ietekme uz iekšējo tirgu	5
2.3.1.	Dzīvo un mirušu mākslinieku darbu izsoles pārdošana	5
2.3.2.	Kopējās tirgus daļas pārmaiņas	6
2.4.	Mākslas tirgu attīstību ietekmējošie faktori	6
2.4.1.	Mobilitāte augsto cenu diapazonā.....	6
2.4.2.	Administratīvais slogs zemo cenu diapazonā	7
3.	Jautājumi, kuri tiek īstenoti valstu mērogā	7
3.1.	Autoratlīdzības likmes	7
3.2.	Pārvaldīšanas procedūras	7
3.2.1.	Administratīvās izmaksas.....	8
3.2.2.	Izmaksas autortiesību aģentūrām	8
3.2.3.	T. s. „kaskādes efekts”	8
4.	Ietekme uz māksliniekiem.....	9
4.1.	Labumi un izmaksas māksliniekiem	9
5.	Secinājumi.....	10
5.1.	Eiropas tirgu konkurētspēja.....	10
1.	pielikums	11

KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI UN EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI

Ziņojums par tālākpārdošanas tiesību direktīvas (2001/84/EC) īstenošanu un ietekmi

1. IEVADS

1.1. Direktīvas mērķi

Tālākpārdošanas tiesību direktīva (2001. gada 27. septembra Direktīva 2001/84/EK) (turpmāk „direktīva”) tika izstrādāta šādu divu galveno mērķu dēļ: pirmkārt, lai „grafisko vai plastisko darbu autori gūtu dalību savu mākslas oriģināldarbu ekonomiskajos panākumos”¹, un, otrkārt, lai saskaņotu tālākpārdošanas tiesību piemērošanu ES. Pastāvēja šāds uzskats: „Šādu tiesību piemērošanai vai nepiemērošanai ir ievērojama ietekme uz konkurences vidi iekšējā tirgū, jo tas, vai pastāv vai nepastāv pienākums maksāt, ņemot vērā tālākpārdošanas tiesības, ir aspekts, kas jāņem vērā katrai personai, kas vēlas pārdot mākslas darbu. Tādēļ šīs tiesības ir faktors, kas papildina konkurences traucējumus, kā arī realizācijas novirzes Kopienā.”²

Atbilstīgi šiem mērķiem direktīva veicināja būtisko nosacījumu saskaņošanu tālākpārdošanas tiesību piemērošanai: i) tiesības uz aizsardzību un aizsardzības ilgumu, ii) mākslas darbu kategorijas, kurām piemēro tālākpārdošanas tiesības, iii) aptverto tālākpārdošanas gadījumu darbības jomu, t. i., visus gadījumus, kuros iesaistīti mākslas priekšmetu tirgotāji, iv) autoratlīdzības likmes, kuras tiek piemērotas dažādos noteiktajos cenu diapazonos, v) minimālās tālākpārdošanas cenas maksimālo limitu, uz kuru attiecas tālākpārdošanas tiesības (EUR 3000), un vi) noteikumus par trešo valstu pilsoņiem, kuriem ir tiesības saņemt autoratlīdzību. Direktīva stājās spēkā 2006. gada 1. janvārī.

Direktīvas saskaņošanas laikā tālākpārdošanas tiesības netika piemērotas valsts tiesību aktos četrās no toreizējām 15 dalībvalstīm, t. i., Austrijā, Īrijā, Nīderlandē un AK. Šīs dalībvalstis izmantoja pārejas periodu līdz 2010. gada 1. janvārim, kura laikā tās varēja izvēlēties nepiemērot tālākpārdošanas tiesības mirušu tiesīgu mākslinieku darbiem. Minētās dalībvalstis un Malta izmantoja šo noteikumu un iespēju pagarināt atkāpes periodu vēl uz diviem gadiem. Atkāpe beidzas 2012. gada 1. janvārī, un šajā laikā direktīvai jābūt pilnībā ieviestai visās dalībvalstīs.

1.2. Šā ziņojuma mērķis

Saskaņā ar direktīvas 11. pantu Komisija iesniedz Eiropas Parlamentam, Padomei un Ekonomikas un sociālo lietu komitejai ziņojumu par šīs direktīvas īstenošanu un ietekmi. Šis ziņojums sagatavots atbilstīgi šai prasībai. Atbilstīgi 11. pantam šajā ziņojumā jo īpaši pārbaudīta direktīvas ietekme uz iekšējo tirgu un tālākpārdošanas tiesību ieviešanas ietekme tajās dalībvalstīs, kuras pirms šīs direktīvas stāšanās spēkā nepiemēroja šīs tiesības savos valsts tiesību aktos. Tajā īpaša uzmanība pievērsta Kopienas situācijai saistībā ar attiecīgajiem tirgiem, kuri nepiemēro tālākpārdošanas tiesības, izvērtēta direktīvas loma mākslinieciskās jaunrades veicināšanā un aplūkota situācija dalībvalstīs saistībā ar pārvaldīšanas procedūrām.

¹ Direktīvas 3. apsvērums.

² Direktīvas 9. apsvērums.

1.3. Procedūras jautājumi un apspriešanās ar ieinteresētajām personām

Gatavojot šo ziņojumu, Komisija rīkoja plašu sabiedrisku apspriešanos par visiem svarīgajiem 11. pantā minētajiem jautājumiem, tostarp lūdza dalībvalstīm sniegt informāciju.

Publicēšanai tika saņemtas 503 atbildes. No visām atbildēm lielāko daļu (422) sniedza pilsoņi, kas ir mākslinieku īpašumtiesību pārņēmēji (248, galvenokārt no Francijas un Itālijas) un mākslinieki (174, galvenokārt no Francijas un AK). Atbildes sniedza arī profesionālie mākslas tirgus speciālisti (48), autortiesību aģentūras, mākslinieku savienības un dažas valsts iestādes.

2. DIREKTĪVAS IETEKME

2.1. Pamatinformācija: globālais mākslas tirgus

2010. gadā globālā mākslas un senlietu, tostarp tēlotājmākslas un dekoratīvās mākslas priekšmetu, tirgus vērtība bija EUR 43 miljardi — pēc gadu ilgušās „krīzes” 2009. gadā (kad tirdzniecības apjoms samazinājās un bija EUR 28 miljardi) tirgus atkal sasniedza 2008. gada līmeni.³

ES tirgus daļa globālajā tirgū 2010. gadā bija 37 % vērtības izteiksmē, tai sekoja ASV (34 %) un Ķīna (23 %).⁴ Visievērojamākā tendence globālajā mākslas un senlietu tirgū pēdējo sešu gadu laikā ir straujais Ķīnas tirgus daļas pieaugums no 5 % 2006. gadā un vienlaicīgā ASV un ES tirgus daļu samazināšanās (skatīt 1. attēlu 1. pielikumā).

Pārdošana mākslas un senlietu tirgū palielinājās par 13 %, un šādu darījumu skaits 2010. gadā sasniedza 35 miljonus. Kopējā pārdošanā iesaistīti gan izsoļu nami (49 % 2010. gadā), gan tirgotāji (51 %). 2010. gadā izsoles pārdošanas kopējā vērtība sasniedza EUR 21 miljardu un **tēlotājmākslas** izsoles pārdošanas⁵ vērtība sasniedza apmēram EUR 7 miljardus. Skatīt 1. tabulu pielikumā.

Mākslas un senlietu tirgus ievērojami veicina globālo ekonomiku ne tikai apgrozījuma izteiksmē, bet arī tādu uzņēmumu izteiksmē, kurus šis tirgus atbalsta, un arī tieši un netieši radīto darba vietu un prasmju izteiksmē. Saskaņā ar *Arts Economics* aplēsēm 2010. gadā pasaulē bija aptuveni 400 000 reģistrētu uzņēmumu (izsoļu nami, tirgotāji), no kuriem vairāk nekā 59 000 uzņēmumu ES, tostarp 4000 izsoļu namu un 55 000 tirgotāju uzņēmumu, kuros nodarbināti gandrīz 270 000 cilvēku, un konservatīvi aplēsts rādītājs liecina, ka vairāk nekā 110 000 personu nodarbinātas blakuspalpojumsos un atbalsta pakalpojumsos, kurus tieši izmanto mākslas nozare.

2.2. Modernās un mūsdienu mākslas tirgus konkurētspēja ES saistībā ar attiecīgajiem tirgiem, kuri nepiemēro tālākpārdošanas tiesības

Tālākpārdošanas tiesības tieši ietekmē tikai tirdzniecību ar mūsdienu un modernās tēlotājmākslas darbiem, t. i., ES dzīvo mākslinieku darbus vai tādu ES mākslinieku darbus, kuri miruši 70 gadu laikā pēc pārdošanas. Darbi, uz kuriem attiecas tālākpārdošanas tiesības, 2010. gadā kopumā veidoja apmēram EUR 2,1 miljardu no izsoles pārdošanas. ES šādi darbi

³ Visu skaitļu pamatā ir *Arts Economics* sniegtie dati, izmantojot *Artnet* datus.

⁴ Datus sniedza *Arts Economics* par Ķīnas, tostarp kontinentālās Ķīnas, Honkongas, Makao un Taivānas, mākslas un senlietu tirgus daļu.

⁵ T. i., izņemot dekoratīvi lietišķo mākslu.

veidoja 50 % no tēlotājmākslas izsoles pārdošanas vērtības 2010. gadā,⁶ salīdzinot ar 35 % no pārdošanas apjoma ASV, 25 % Šveicē un 3 % no pārdošanas apjoma citās pasaules valstīs. Skatīt 1. tabulu pielikumā.

2.2.1. Dzīvo mākslinieku darbu izsoles pārdošana

2010. gadā visu dzīvo mākslinieku darbu kopējā tēlotājmākslas izsoles pārdošana veidoja apmēram EUR 1 miljardu, un ES daļa šajā pārdošanas apjomā bija gandrīz viena trešdaļa. Dzīvo ES mākslinieku darbu kopējā izsoles pārdošana veidoja vienu trešdaļu no dzīvo mākslinieku darbu pārdošanas vērtības 2010. gadā (EUR 340 miljonus).⁷

Laikposmā no 2005. gada līdz 2010. gadam visu dzīvo mākslinieku darbu tēlotājmākslas izsoles pārdošana pieauga par 136 % vērtības izteiksmē. ASV un ES izaugsme nesasniedza vidējo rādītāju (tā attiecīgi bija 60 % un 92 %), bet Šveicē un Ķīnā pieauguma temps bija augsts — attiecīgi 334 % un 646 %.⁸

Laikposmā no 2005. gada līdz 2010. gadam ES kopējā tirgus daļa dzīvo mākslinieku darbu izsoles pārdošanā samazinājās no 37 % līdz 30 %, galvenokārt tādēļ, ka AK tirgus daļa samazinājās no 27 % līdz 20 %. Tajā pašā laikā ASV tirgus daļa samazinājās no 54 % līdz 37 %, savukārt Ķīnas tirgus daļa palielinājās no 8 % līdz 24 %. Šveices tirgus daļa palielinājās nedaudz, no 0,3 % līdz 0,5 %.

Laikposmā no 2008. gada līdz 2010. gadam ES tirgus daļa dzīvo ES mākslinieku darbu pārdošanas apjomā turpināja samazināties.⁹ Tas notika pēc tam, kad 2008. gadā, kas ir trīs gadus pēc tālākpārdošanas tiesību direktīvas stāšanās spēkā, AK tirgus daļa bija sasniegusi augstu līmeni — 62 %. Tajā pašā laikā ASV tirgus daļa palielinājās par 5 procentpunktiem un sasniedza 28 %, un minētajā periodā tirgus daļa palielinājās arī dažām dalībvalstīm (Austrijai, Nīderlandei un Itālijai¹⁰), kuras 2006. gadā ieviesa tālākpārdošanas tiesības saistībā ar dzīvo ES mākslinieku darbiem. Skatīt 1. tabulu. Apskatot pieejamos datus ilgākā laikposmā, ES tirgus daļa saistībā ar dzīvo mākslinieku darbiem palielinājusies no 60 % 2002. gadā līdz 66 % 2010. gadā, un AK tirgus daļa palielinājusies no 40 % līdz 42 %.

Ņemot vērā plašākas tendences mūsdienu (un vispārējās) mākslas tirgū, patlaban nav pietiekamu pierādījumu tam, ka ES tirgus daļas samazināšanās attiecībā uz dzīvo mākslinieku darbiem attiecīgajā periodā ir tieši attiecināma uz tālākpārdošanas tiesību saskaņošanu 2006. gadā (sīkāku informāciju skatīt 2.4. iedaļā).

⁶ Datus par tēlotājmākslas izsoles pārdošanu izmanto par primāro pamatu, šajā dokumentā apspriežot tendences globālajā mākslas tirgū, jo par tirdzniecību tiek veidoti publiski grāmatojumi, turklāt ņemts vērā laikposms no 2005. gada līdz 2010. gadam, jo direktīva stājās spēkā 2006. gada 1. janvārī. Sīkāka informācija par darbiem, uz kuriem attiecas tālākpārdošanas tiesības, pieejama tikai par 2008.–2010. gadu.

⁷ Atšķirībā no citiem tirgiem, kuros izsoles pārdošana ir vienmērīgi sadalīta, daudzi dzīvie mākslinieki pārdod savus darbus, galvenokārt izmantojot tirgotājus, un mazāk izmanto izsoles. Tirgotāju veiktu pārdošanas darījumu skaits var būt salīdzinoši lielāks šajā nozarē, un aplēses liecina par divreiz lielāku šādu darījumu vērtību salīdzinājumā ar izsoles pārdošanu.

⁸ Salīdzinājumi jāuztver piesardzīgi, ņemot vērā lielo interesi par Ķīnu, piemēram., tradicionālo Ķīnas mākslu.

⁹ Šie skaitļi jāuztver piesardzīgi: tie neaptver periodu pirms un pēc tālākpārdošanas tiesību saskaņošanas. Laikposms no 2008. gada līdz 2010. gadam arī bijis nepieredzētas tirgus augšupejas un krituma laiks.

¹⁰ Itālija praksē tālākpārdošanas tiesības ieviesa 2006. gadā.

2.2.2. *Mirušu mākslinieku darbu izsoles pārdošana 70 gadu laikā pēc viņu nāves*

T. s. „moderno” mākslas darbu (kuru mākslinieki dzimuši laikā starp 1875. gadu un 1945. gadu) kopējā tēlotājmākslas izsoles pārdošana bija aptuveni EUR 3,5 miljardi 2010. gadā. No šī apjoma ES t. s. „mantinieku” tirgus (mirušu mākslinieku darbu pārdošana 70 gadu laikā pēc viņu nāves) bija EUR 1 miljards.

Laikposmā starp 2005. gadu un 2010. gadu tirgus kopumā pieauga par 126 %. Šveicē, ASV un ES pārdošanas apjoms palielinājās par attiecīgi 25 %, 69 % un 85 %, bet pieaugums Ķīnā bija ļoti augsts un pārsniedza 1300 %. ES kopējā tirgus daļa samazinājās lielākoties saistībā ar AK tirgus daļas samazināšanos (no 27 % līdz 20 %), un samazinājās arī ASV un Šveices tirgus daļa. Ķīnas tirgus daļa ievērojami palielinājās no 4 % līdz 23 %.

Attiecībā uz ES t. s. „mantinieku” tirgu tiek norādīts, ka laikā no 2008. gada līdz 2010. gadam AK tirgus daļa samazinājās par 5 procentpunktiem, sasniedzot 37 %, kaut gan tālākpārdošanas tiesības netika piemērotas t. s. „mantinieku” tirgum (minētajā periodā AK tirgus daļa mirušu mākslinieku darbu tirgū, kas ir plašāks tirgus, ievērojami samazinājās no 34 % līdz 20 %). ASV tirgus daļa minētajā laikposmā palielinājās par 5 procentpunktiem, un citu ES dalībvalstu tirgus daļas (neatkarīgi no tā, vai tās piemēroja minētās tiesības mantiniekiem vai ne) joprojām bija stabilas. Patlaban nepastāv izteikts modelis, kas liecinātu, ka dalībvalstīm, kuras nepiemēro autoratlīdzību mirušu mākslinieku darbiem, būtu labāki darbības rādītāji minētā perioda laikā salīdzinājumā ar dalībvalstīm, kuras piemēro autoratlīdzību. Skatīt 1. tabulu pielikumā.

2.3. **Ietekme uz iekšējo tirgu**

Paturot prātā iespējamību, ka nesaskaņota tālākpārdošanas tiesību piemērošana veicināja t. s. „realizācijas novirzes” ES, Komisija centās noteikt, vai tirdzniecība no dalībvalstīm, kuras pirmoreiz ieviesa tālākpārdošanas tiesības attiecībā uz dzīvo mākslinieku darbiem 2006. gadā, tikusi pārcelta uz citām dalībvalstīm un vai tām dalībvalstīm, kuras piemēro atkāpi līdz 2012. gada 1. janvārim, veidojas salīdzinoša priekšrocība saistībā ar mirušu mākslinieku darbu pārdošanu. Komisija izskatīja pieejamos datus kopumus par laikposmu no 2005. gada līdz 2010. gadam.

2.3.1. *Dzīvo un mirušu mākslinieku darbu izsoles pārdošana*

Mākslas tirgus dažādās ES dalībvalstīs atšķiras pēc sava rakstura un uzbūves. Piemēram, kaut gan AK ir lielākā tirgus daļa ES pēc tādu darbu izsoles pārdošanas vērtības, uz kuriem attiecas tālākpārdošanas tiesības (64 % 2010. gadā), un tai seko Francija (12 %) un Vācija (5 %), lielākais darījumu apjoms bija Francijā (26 %).¹¹

Kopumā 2010. gadā tālākpārdošanas tiesības attiecās uz aptuveni 65 000 izsoles darījumu, no kuriem apmēram divas trešdaļas bija mirušu mākslinieku darbi un viena trešdaļa — dzīvo mākslinieku darbi. Skatīt 1. tabulu pielikumā.

No dzīvo mākslinieku darbu izsoles pārdošanas vērtības un apjoma viedokļa raugoties, laikposmā no 2005. gada līdz 2010. gadam nav skaidra modeļa, kas norādītu, ka tirdzniecība

¹¹ AK pārdošanas darījumu augstā vērtība ir saistīta ar nelielu skaitu pārdošanas darījumu par ļoti augstu cenu. Piemēram, 2010. gadā 54 % no vērtības mākslas tirgū bija cenu diapazonā, kas ir EUR 2 miljoni (kas ir tikai 0,5 % no visiem darījumiem).

ES sistemātiski veikta ārpus tām dalībvalstīm, kuras 2006. gadā ieviesušas minētās tiesības attiecībā uz dzīvo mākslinieku darbiem.

AK tirgus daļa samazinājās salīdzinājumā ar tās tirgus daļu 2005. gadā attiecībā gan uz dzīvo, gan mirušu mākslinieku darbu pārdošanu. AK tirgus daļa samazinājās arī ES laikā no 2008. gada līdz 2010. gadam attiecībā uz dzīvo mākslinieku darbiem, uz kuriem attiecas tālākpārdošana, kaut gan AK tirgus daļa sasniedza savu augstāko līmeni, kas ir 61 %, 2008. gadā, kas ir trīs gadus pēc direktīvas stāšanās spēkā. Tomēr citas dalībvalstis, kuras pirmoreiz ieviesa tālākpārdošanas tiesības (Austrija, Nīderlande un Itālija), minētajā periodā palielināja savu tirgus daļu uz AK tirgus daļas rēķina. Tāpat tiek norādīts, ka AK tirgus daļa ES attiecībā uz mirušu mākslinieku darbiem samazinājās gan laikposmā no 2005. gada līdz 2010. gadam, gan no 2008. gada līdz 2010. gadam. Starp dalībvalstīm, kuras jau ieviesušas tālākpārdošanas tiesības, gan Francijas, gan Vācijas tirgus daļas nedaudz palielinājās laikposmā no 2008. gada līdz 2010. gadam attiecībā uz dzīvo ES mākslinieku darbu pārdošanu (attiecīgi no 5 % līdz 7 % un no 3 % līdz 4 %), savukārt „citu ES dalībvalstu” tirgus daļa bija stabila 2 % līmenī. Attiecībā uz mirušu mākslinieku darbiem tirgus daļas nemainījās. Skatīt 1. tabulu pielikumā.

2.3.2. Kopējās tirgus daļas pārmaiņas

Arī attiecībā uz kopējo tirgus daļu (ārpus izsolēm) laikposmā no 2005. gada līdz 2010. gadam neveidojās skaidri modeļi. Austrijas, Nīderlandes un Itālijas tirgus daļa ES tirgū attiecībā uz dzīvo mākslinieku darbiem nedaudz palielinājās, savukārt AK tirgus daļa ievērojami samazinājās, ko noteica plašāka AK tirgus samazināšanās.

Tirgus daļu pārmaiņas saistībā ar mirušu mākslinieku darbu tirdzniecību liecina par līdzīgām dažādām tendencēm. AK tirgus daļa samazinājās tādā pašā mērā, kādā samazinājās plašāks tirgus, savukārt Vācijas un Nīderlandes tirgus daļas samazinājās tikai nedaudz, bet Francijas, Austrijas un Itālijas tirgus daļas palielinājās.

2.4. Mākslas tirgu attīstību ietekmējošie faktori

Vairākas ieinteresētās personas uzsvērušas, ka dažādu mākslas tirgu iezīmes, šo tirgu attīstība un salīdzinošā konkurētspēja ir atkarīga no visdažādākajiem faktoriem. Plašāka nodokļu piemērošanas sistēma, tostarp PVN piemērošana, var būt nozīmīgs faktors. Tiek norādīts, ka ES pastāv atšķirīgas PVN likmes, sākot no 15 % līdz pat 25 %. Tiek minētas komisijas naudas likmes un administratīvās izmaksas, tostarp maksa par tālākpārdošanas tiesību administrēšanu.

Ir svarīgi arī citi jautājumi. Mākslas tirgus jutīgi reaģē uz gaumes pārmaiņām un pārmaiņām uztverē par mākslas kā ieguldījuma vērtību. Saistībā ar šo joprojām ir svarīgs pieejamais speciālistu viedoklis, noteikta tirgus specializācija, uzticēšanās un kontakti. Var būt svarīgs tāds aspekts kā tendences bagātību globālajā sadalē, ko īpaši apliecina Ķīnas mākslas tirgus pieaugums. Tajā pašā laikā tiek norādīts uz mākslas tirgus mobilitāti, tostarp tirgotāju nozarē vērojamo arvien pieaugošo interesi par valstu un starptautiskajiem mākslas gadatirgiem.

2.4.1. Mobilitāte augsto cenu diapazonā

Globālajam mākslas tirgum raksturīgs neliels skaits t. s. „globālā tirgus centru”, kuros pirktu un pārdotu mākslas darbu vērtība ir augsta un pārsniedz EUR 50 000. Šādi centri, kuriem ir vislielākais pārdošanas īpatsvars augsto cenu diapazonā, ir, piemēram, ASV, Ķīna un AK. Tas ir saistīts ar faktu, ka šajās valstīs pārdošanas cena ir augstāka par vidējo pārdošanas cenu

(skatīt 2. attēlu pielikumā) un ka neliels pārdošanas darījumu skaits veido lielu darījumu vērtības īpatsvaru.

Vairāki respondenti norādījuši, ka dārgāk novērtētu darbu pārdošanu lielākā mērā ietekmē starptautiskās konkurences spiediens un maksa par šādu darbu pārdošanu, visticamāk, ir iemesls tam, kādēļ pārdevēji izvēlas veikt šādus darījumus tirgos, kuros darījuma izmaksas vispārīgi ir zemākas, pat neraugoties uz transporta izmaksām.¹² Saistībā ar šo izsoļu nāmi min piemērus, kad klients izvēlas veikt pārdošanu Ņujorkā, minot tālākpārdošanas tiesības kā izmaksu faktoru šādam lēmumam. Tirgotāju nozare norāda uz tendenci par darījumu veikšanas vietu izvēlēties kādu no jaunizveidotiem starptautiskiem mākslas gadatirgiem, minot *Art Basel* kā vienu no šādām vietām. Secinājums: pārdevēji darījuma veikšanai racionāli izvēlas tirgu, kurā darījumu varēs veikt visizdevīgāk, un tālākpārdošanas tiesības ir tikai viens no faktoriem, kuri nosaka pārdošanas vietas izvēli.

2.4.2. *Administratīvais slogs zemo cenu diapazonā*

Lielākā daļa tirdzniecības darījumu tiek veikta tirgus zemo cenu diapazonā, t. i., galvenokārt vietējos tirgos, kuros parasti tiek veikts liels skaits pārdošanas darījumu par zemām cenām. Šādi tirgi var būt vai nu valstu tirgi, vai arī tie var darboties paralēli starptautiskiem tirgiem (piemēram var minēt Londonu), un šādā tirgū parasti tiek veikts liels tādu pārdošanas darījumu skaits par zemām cenām, kuru priekšmets galvenokārt ir vietējas izcelsmes un tiek pārdots galvenokārt vietējiem pircējiem (skatīt 3. attēlu pielikumā). Tiek norādīts, ka šādos tirgos parasti dominē mazi uzņēmumi, kuri jutīgi reaģē uz regulējumā noteikto slogu, jo tas palielina to izmaksas. Šis jautājums aplūkots 3. iedaļā.

3. JAUTĀJUMI, KURI TIEK ĪSTENOTI VALSTU MĒROGĀ

3.1. Autoratlīdzības likmes

Direktīvas centrālais jautājums bija piemērojamo autoratlīdzības likmju saskaņošana piecos noteiktos diapazonos, lai saskaņotu tālākpārdošanas tiesību piemērošanu, jo atšķirības kropļo nosacījumus konkurencei iekšējā tirgū. Neviena ieinteresētā persona nav norādījusi, ka būtu jāmaina diapazoni un autoratlīdzības likmes vai jāatceļ diskrecionārā likme, kas ir 5 % un attiecas uz pārdošanas darījumu, kura vērtība ir mazāka par EUR 5000.

Attiecībā uz minimālo limitu, kuram piemēro tālākpārdošanas tiesības, likmes ir dažādas, sākot no EUR 15 līdz EUR 3000. Nav sniegts neviens pierādījums, kas liecinātu, ka atšķirīgie likmes līmeņi valstīs negatīvi ietekmētu ES iekšējo tirdzniecību.

3.2. Pārvaldīšanas procedūras

Saskaņā ar direktīvu dalībvalstis var piemērot obligātu vai brīvprātīgu kolektīvo pārvaldīšanu tālākpārdošanas tiesību autoratlīdzībai. Kaut gan vairums dalībvalstu tālākpārdošanas tiesībām piemēro obligāto kolektīvo pārvaldīšanu, liels skaits valstu izvēlējušās brīvprātīgo kolektīvo pārvaldīšanu. Ieinteresētās personas nav apšaubījušas dažādo pieeju darbības jomu attiecībā uz kolektīvo tiesību pārvaldīšanu.

¹² Skatīt, piemēram, „*The impact of artist resale rights on the art market in the UK*” (Kā mākslinieku tālākpārdošanas tiesības ietekmē AK mākslas tirgu), *Toby Froschauer*, 2008. gada janvāris.

Tomēr direktīvā nekas nav teikts par tiesību īstenošanu un administrēšanu. Valstu sistēmās pastāv ievērojamas atšķirības, kuras savukārt rada atšķirīgus administratīvos slogus un izmaksas gan profesionāliem mākslas tirgus speciālistiem, gan autortiesību aģentūrām, kas veic tālākpārdošanas tiesību administrēšanu.

3.2.1. Administratīvās izmaksas

Daudzi profesionālie mākslas tirgus speciālisti uzdeva jautājumu par administratīvajām izmaksām. Viņi norādīja, ka īpaši MVU veidosies lielākas administratīvās izmaksas saistībā ar katru darījumu, jo MVU tirgus daļa parasti ir lielāka apjoma, nevis vērtības izteiksmē. Saistībā ar šo tiek norādīts, ka tikai 2010. gadā vien notika vairāk nekā 65 000 tiesīgu izsoles pārdošanu. Aplēses rāda, ka izmaksas saistībā ar tiesību administrēšanu ir gandrīz EUR 50 vienam darījumam. Tās galvenokārt ir personāla izmaksas un ir saistītas ar i) to mākslinieku noteikšanu, kuri var saņemt tālākpārdošanas tiesību autoratlīdzību, ii) mantinieku un citu tiesību turētāju noteikšanu un atrašanu, un iii) izmaksām saistībā ar nolaidības kļūdu apstrādi un kompensācijām līdz ar IT sistēmas izmaksām.

Nozīmīgākais atsevišķais faktors ir tādu mākslinieku noteikšana, kuri var saņemt tālākpārdošanas tiesību autoratlīdzību. Lai gan dažās dalībvalstīs autortiesību aģentūras veic ļoti labu uzskaiti, citas aģentūras netur šādus datus vai datus no tām nevar efektīvi iegūt. Dažas autortiesību aģentūras publicē tiesību turētāju sarakstus, kuri noslēguši līgumu ar aģentūru un ir tiesīgi saņemt tālākpārdošanas tiesību autoratlīdzību. Dalībvalstīs, kurās māksliniekam jāreģistrējas autortiesību aģentūrā, lai varētu saņemt tālākpārdošanas tiesību autoratlīdzības maksājumu, autortiesību aģentūras var sniegt pilnīgu potenciālo saņēmēju sarakstu.

Ja autortiesību aģentūras nesniedz informāciju sistemātiski un plaši, dati jāmeklē profesionāliem mākslas tirgus speciālistiem. Situācija saistībā ar pārrobežu datiem par tiesīgiem saņēmējiem, t. i., šādu datu esamību un pieejamību, ir sarežģīta.

Tika norādīts, ka plašu un pārskatāmu ierakstu uzturēšana par tiesīgiem māksliniekiem ir svarīgākais priekšnoteikums administratīvo izmaksu samazināšanai saistībā ar tālākpārdošanas tiesībām. Alternatīva ir izmantot izvēles un vienkāršotu vienreizēja maksājuma sistēmu. Viena dalībvalsts norādīja, ka pārnozaru (starp tiesību turētājiem un nozari) vienošanās par tiesību īstenošanu un sadarbība saderīgu IT sistēmu izstrādē ir galvenie elementi, lai nodrošinātu efektīvu tiesību pārvaldīšanu.

3.2.2. Izmaksas autortiesību aģentūrām

Autortiesību aģentūras norāda, ka to administratīvās izmaksas svārstās no 10 % līdz 20 % no iekasētās autoratlīdzības. Autortiesību aģentūru administratīvās izmaksas parasti tiek atskaitītas pirms autoratlīdzības izmaksas, tādēļ tās sedz saņēmēji.

Dalībvalstīs, kurās autortiesību aģentūras var tikai iekasēt tālākpārdošanas tiesību autoratlīdzību, pamatojoties uz atsevišķiem rīkojumiem, parasti var tikt izmaksāta visa iekasētā autoratlīdzība. Dalībvalstīs ar citādām sistēmām dažreiz nav iespējams atrast saņēmēju. Šādos gadījumos netiek izmaksāta līdz 5 % no iekasētās autoratlīdzības.

3.2.3. T. s. „kaskādes efekts”

Mākslas tirgotāji arī kritizējuši t. s. „kaskādes efektu” saistībā ar tālākpārdošanas tiesībām, kas nozīmē, ka autoratlīdzība jāmaksā par katru darījumu un, pretēji PVN, to nevar atmaksāt

saistībā ar darījumiem starp tirgotājiem. Tālākpārdošanas tiesībām ir kumulatīva ietekme uz mākslas darbiem, kuri tiek pārdoti vairākkārt. Dalībvalstīs, kurās ne tikai pārdevējam, bet arī pircējam var būt pienākums maksāt autoratlīdzību, mākslas tirgotājam, kas ir iesaistīts divos secīgos darījumos, var būt jāmaksā autoratlīdzība divreiz pēc kārtas par vienu un to pašu mākslas darbu (pirmoreiz kā pircējam un otrreiz kā pārdevējam).

4. IETEKME UZ MĀKSLINIEKIEM

4.1. Labumi un izmaksas māksliniekiem

Komisija aicināja autortiesību aģentūras, kas atbild par tālākpārdošanas tiesību autoratlīdzības iekasēšanu un izmaksu, sniegt informāciju par: a) mākslinieku skaitu, kuri ir saņēmēji saistībā ar minētajām tiesībām un saņēmuši maksu reizi gadā laikā no 2005. gada līdz 2010. gadam, un b) izmaksātajām summām. Desmit autortiesību aģentūras varēja sniegt prasīto informāciju, kas ir par 10 no 27 dalībvalstīm.¹³ Kopsavilkumu skatīt 3. tabulā pielikumā. Šajās 10 dalībvalstīs saistībā ar autortiesībām 2010. gadā tika izmaksāti apmēram EUR 14 miljoni 6631 māksliniekam un mākslinieku mantiniekiem; šis rādītājs ir stabils salīdzinājumā ar 2007. gadā izmaksātajiem EUR 14,4 miljoniem 7107 māksliniekam un mākslinieku mantiniekiem. Aptuveni puse no visām autoratlīdzībām tika iekasētas Francijā. Autortiesību aģentūras četrās dalībvalstīs (Beļģijā, Dānijā, Francijā un Slovākijā) varēja iesniegt informāciju mirušo un dzīvo mākslinieku dalījumā par 2006.–2010. gadu. Minētajā laikposmā šajās četrās dalībvalstīs 22 % no autoratlīdzībām vērtības izteiksmē un 41 % no autoratlīdzībām apjoma izteiksmē tika izmaksātas dzīviem māksliniekiem.

Šos skaitļus lielā mērā pamato *Arts Economics* veiktais pētījums. 2010. gadā tiesīgā izsoles pārdošanā nonāca vairāk nekā 5000 dzīvu mākslinieku darbu, darījumu skaits bija 19 000 un vērtība — EUR 225 miljoni. Mantinieki veido ievērojami lielāku daļu no pārdošanas, uz kuru attiecas tālākpārdošanas tiesības, kas ir 82 % no tiesīgas pārdošanas vērtības izteiksmē, 71 % apjoma izteiksmē un 63 % saņēmēju izteiksmē (skatīt 4. tabulu pielikumā).

No dzīvajiem māksliniekiem, kuru darbi 2010. gadā tika pārdoti saskaņā ar tiesībām (šādu darbu skaits bija 2271), 45 % strādā cenas diapazonā, kas ir mazāks par EUR 3000, un šo mākslinieku autoratlīdzības likme nepārsniedz EUR 150. Savukārt 39 % mākslinieku strādā cenas diapazonā līdz EUR 50 000, un to autoratlīdzības likme nepārsniedz EUR 2030. Lielākā daļa mākslinieku un to īpašumtiesību pārņēmēju, kuri atsaucās aicinājumam piedalīties apspriešanā, bija apmierināti ar tālākpārdošanas tiesību sistēmu, jo tā mainījusi situāciju gan finanšu, gan atpazīstamības jomā. Dažas autortiesību aģentūras arī izveidojušas sistēmas, ar kuru palīdzību tiek veidots atskaitījums kultūras mērķiem (10 % no tālākpārdošanas tiesību ieņēmumiem), kuru īpaši izmanto jauno mākslinieku atbalstam. Autortiesību aģentūras dažās dalībvalstīs izteikušas nožēlu par to, ka piemērojamo likmju saskaņošanas rezultātā, kā to prasa tālākpārdošanas tiesību direktīva, autoratlīdzības likme ir samazinājusies salīdzinājumā ar valstu tiesību aktos noteikto likmi pirms direktīvas ieviestā augstākā līmeņa, kas ir EUR 12 500, un ka autoratlīdzības vērtība palēnām samazinās, piem., Vācijā, kur iepriekš visiem pārdošanas darījumiem tika piemērota vienota likme 5 % apmērā.

¹³ Dažas autortiesību aģentūras varēja sniegt informāciju par izmaksātajām autoratlīdzības summām, bet nevarēja norādīt mākslinieku kā saņēmēju skaitu, savukārt citas aģentūras norādīja kopējo summu, nevis summas gada griezumā, un viena aģentūra sniedza mākslinieku kā saņēmēju skaitu, bet nenorādīja vērtību. Aģentūras astoņās dalībvalstīs nevarēja sniegt nekādu informāciju.

5. SECINĀJUMI

5.1. Eiropas tirgu konkurētspēja

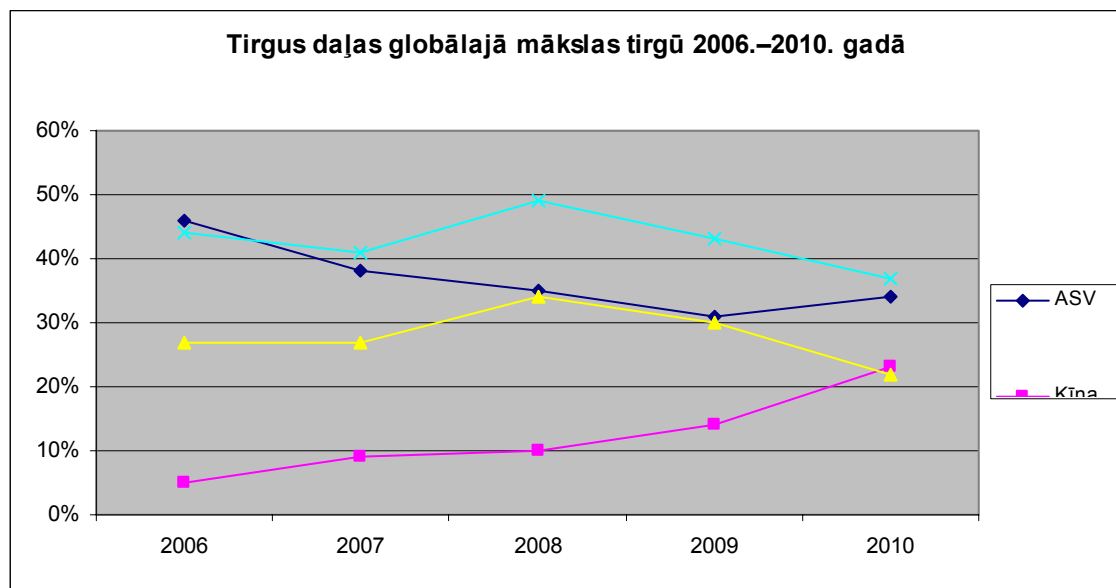
Nav skaidri noteikta modeļa, kas sasaista ES tirgus daļas samazināšanos globālajā modernās un mūsdienu mākslas tirgū ar tālākpārdošanas tiesību piemērošanas noteikumu saskaņošanu ES, sākot no 2006. gada 1. janvāra. Tāpat patlaban nevar noteikt skaidrus modeļus, kuri liecinātu par sistemātisku tirdzniecības vietu maiņu ES, neveicot tirdzniecību dalībvalstīs, kuras 2006. gadā ieviesa tālākpārdošanas tiesības attiecībā uz dzīvajiem māksliniekiem. Tomēr Eiropas mākslas tirgos pastāv nepārprotams spiediens, kas skar visas cenu kategorijas, izsoles un tirgotājus, un jāpatur prātā, ka tālākpārdošanas tiesību piemērošanas darbības joma tiks ievērojami paplašināta, kad 2012. gada 1. janvārī beigsies atkāpe attiecībā uz mirušu mākslinieku darbiem.

Tajā pašā laikā tālākpārdošanas tiesību administrēšanas kvalitāte ES ievērojami atšķiras, vienādā mērā radot izmaksas gan profesionāliem mākslas tirgus speciālistiem, gan māksliniekiem. Slogu īpaši izjūt tie, kuri atrodas tirgus zemāko cenu diapazonā, jo tos proporcionāli vairāk ietekmē tiesību administrēšanas izmaksas. Komisija turklāt atzīst, ka dažās dalībvalstīs tālākpārdošanas tiesību neefektīva administrēšana rada ievērojamu slogu profesionāliem mākslas tirgus speciālistiem un var arī radīt nevajadzīgus lielus atskaitījumus no autoratlīdzības, kas pienākas māksliniekiem un viņu īpašumtiesību pārņēmējiem.

- Ņemot vērā nozaru nozīmīgumu ekonomikā, Komisija uzskata, ka tirgus tendences jānovēro. Komisija turpinās gatavot ziņojumu un sniegs rezultātus 2014. gadā.
- Komisija arī ievēros savu apņemšanos, kas ir pārliecināt trešās valstis par nepieciešamību ieviest tālākpārdošanas tiesības.
- Ņemot vērā to darījumu apjomu, uz kuriem attiecas tālākpārdošanas tiesības, Eiropas Komisija arī uzskata, ka būtu lietderīgi apmainīties ar labāko praksi Eiropas mērogā, lai visās dalībvalstīs tiktu pārvaldītas un samazinātas administratīvās izmaksas. Šim nolūkam tā plāno izveidot ieinteresēto personu dialogu, kura uzdevums būs izstrādāt ieteikumus tālākpārdošanas tiesību iekasēšanas un izmaksas sistēmas uzlabošanai ES.
- Plašākā mērogā Eiropas Komisija ir norūpējusies, ka autortiesību aģentūrām savā darbībā būtu jāievēro augstāki pārvaldīšanas un pārredzamības standarti attiecībā uz saviem biedriem un komerciālajiem lietotājiem, un tā 2012. gadā sagatavos priekšlikumu saistībā ar šo, ko vienādā mērā piemēros autortiesību aģentūrām, kuras veic tālākpārdošanas tiesību administrēšanu.

1. pielikums

1. attēls. Tirgus daļu pārmaiņas globālajā mākslas tirgū 2006.–2010. gadā

1. tabula. Izsoles pārdošana 2008. gadā un 2010. gadā

	Izsoles pārdošana 2008. gadā (milj. euro)					Izsoles pārdošana 2010. gadā (milj. euro)					
	Visu dzīvo mākslinieku darbi	Dzīvo ES mākslinieku darbi	Tādu mākslinieku darbi, kuri miruši 70 gadu laikā pēc pārdošanas	Tādu ES mākslinieku darbi, kuri miruši 70 gadu laikā pēc pārdošanas	Kopējā izsoles pārdošana (tēlotāja māksla un dekoratīvā māksla)	Visu dzīvo mākslinieku darbi	Dzīvo ES mākslinieku darbi	Tādu mākslinieku darbi, kuri miruši 70 gadu laikā pēc pārdošanas	Tādu ES mākslinieku darbi, kuri miruši 70 gadu laikā pēc pārdošanas	Kopējā izsoles pārdošana (tēlotāja māksla un dekoratīvā māksla)	Tēlotāja mākslas izsoles pārdošana
AT	6,5	6,0	15,1	14,3	131,6	8,5	7,6	22,1	19,8	222,8	76,6
FR	40,7	27,4	162,4	136,1	1105,3	51,6	24,1	200,9	120,6	1153,4	396,8
DE	17,4	14,9	61,4	57,2	454,5	16,8	12,3	69,2	53,6	416,5	143,3
IT	20,2	11,7	72,6	60,7	514,1	16,9	14,6	53,0	53,5	250,2	86,1
NL	2,8	2,2	11,4	10,8	126,7	6,7	4,7	1,5	16,9	124,6	42,9
SE	4,9	4,3	20,2	16,0	138,9	9,7	9,4	27,1	22,6	153,3	52,7
UK	506,3	347,0	900,6	752,8	6391,1	199,4	145,1	695,4	661,0	4224,9	1453,4
Citas ES valstis	15,8	14,4	51,5	47,5	437,0	15,1	6,9	107,7	83,7	693,8	238,7
ES	614,5	429,0	1295,0	1099,9	9299,3	319,1	224,7	1176,8	1031,7	7239,5	2490,4
US	421,4	127,9	1129,9	626,5	6607,8	389,5	97,6	1308,2	694,4	6499,6	2235,9
CH	3,9	3,0	26,9	25,9	272,8	5,7	3,4	35,2	29,3	376,5	129,5
Citas pasaules valstis	350,3	5,7	201,8	37,0	2791,1	357,1	17,5	970,8	43,8	6661,2	2226,8
KOPĀ	1390,2	564,5	2653,6	1784,8	18971,0	1071,6	343,2	3490,3	1799,2	20776,8	7082,6

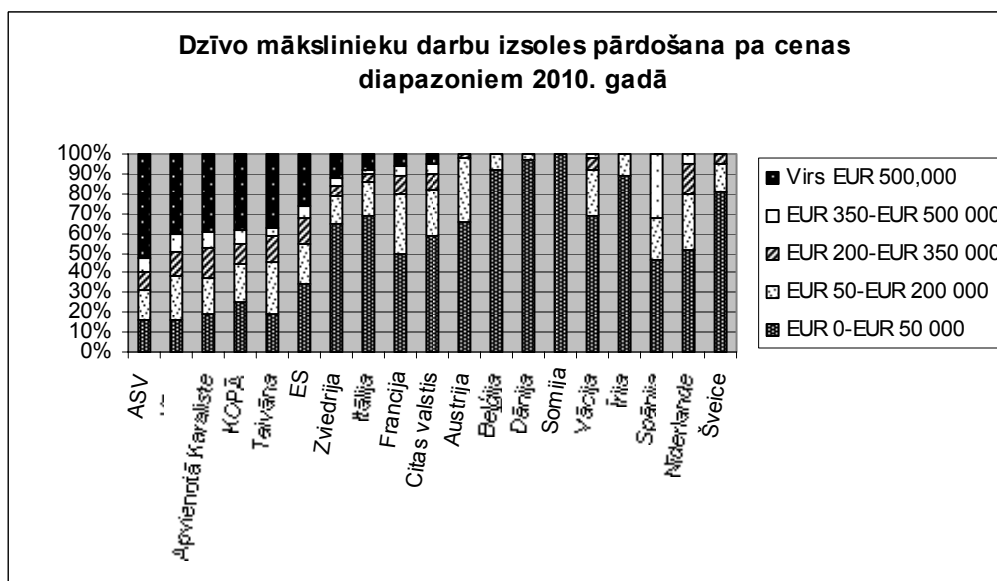
2. tabula. Dzīvo mākslinieku darbu un Eiropas mākslinieku ar tiesīgiem mantiniekiem darbu izsoles pārdošana, ES, 2010. gads

	Vērtība, milj. euro	Mākslinieku/ mantinieku kā saņēmēju skaits	Darījumu apjoms
Dzīvie mākslinieki	225	5072	18 670
Eiropas mākslinieki ar tiesīgiem mantiniekiem	1032	8814	46 380
Kopā	1257	13 886	65 050
Dzīvie mākslinieki procentos no kopējā skaita	18 %	37 %	29 %

2. attēls

3. attēls

3. tabula. Mākslinieku kā saņēmēju skaits un izmaksāto autoratlīdzību vērtība 2005.–2010. gadā atsevišķās ES dalībvalstīs

2005			2006		2007		2008		2009		2010	
	Skaitis	Vērtība milj. euro	Skaitis	Vērtība milj. euro	Skaitis	Vērtība milj. euro	Skaitis	Vērtība milj. euro	Skaitis	Vērtība milj. euro	Skaitis	Vērtība milj. euro
AT			19	0,038	27	0,07	43	0,111	39	0,093	38	0,11
BE	291	0,256	413	0,505	448	0,51	545	0,623	508	0,46	513	0,554
DK			1604	0,225	2071	1,346	1989	1,403	1511	0,742	1894	0,857
EE		0,007	10	0,018	14	0,021	13	0,011	9	0,01	11	0,004
FR	1991	2,934	2191	5,2	2233	6,51	1985	6,68	1959	6,06	2054	6,848
DE	878	2,351	1020	2,751	1191	3,47	1157	3,374	1112	4,319	1021	3,427
NL			46	0,06	39	0,053	54	0,067	44	0,056	58	0,105
PT					4	0,001	6	0,005	19	0,027	26	0,026
SK	76	0,021	110	0,025	135	0,037	152	0,049	132	0,038	50	0,022
UK			414	0,987	945	2,99	1123	3,45	913	2,594	966	2,696
Kopā		5569	5827	9809	7107	15 008	7067	15 773	6246	14 399	6631	14 649